

Fokusområder for hjemløseindsatsen

Antallet af hjemløse er steget markant de seneste år, med 23 % flere hjemløse i 2015 end i 2009. Særligt antallet af hjemløse unge er i stigning, med 85 % flere i 2015 i forhold til antallet i 2009. Hjemløshed kommer til udtryk i forskellige hjemløshedssituationer. Nogle flytter rundt og bor midlertidigt hos familie og venner, andre opholder sig i varmestuer og sover på gaden, mens andre igen benytter forsorgshjem og herberger.

Årsagerne til hjemløshed er mange, og hjemløse kæmper ofte med komplekse og sammensatte problemstillinger, som kræver helhedsorienterede og skræddersyede indsatser – indsatser der inddrager og imødekommer den enkeltes behov. Arbejdet med hjemløshed kræver derfor en bred vifte af indsatser, der tager højde for sociale, misbrugsmæssige, psykiatriske og/eller somatiske problemstillinger. Strukturelle udfordringer spiller også ind, særligt manglen på billige boliger og sænkningen i de kontante ydelser, som i samspil kan gøre det vanskeligt for udsatte at få og fastholde en bolig.

Børne- og socialminister Mai Mercado har peget på, at det er den sociale indsats og det socialfaglige arbejde, der bringer mennesker ud af hjemløshed. Ministeren har også understreget, at der udmærket kan bruges flere midler på området, og at vi skal gøre mere. Det er Socialpædagogerne enige i. Socialpædagoger spiller en væsentlig rolle i arbejdet med hjemløshed, dels på landets væresteder og forsorgshjem, som bostøtte og som opsøgende gadeplansmedarbejdere. Og på en række områder ved vi allerede, hvad der virker, og hvilke metoder som kan få mennesker ud af hjemløshed.

Socialpædagogerne ønsker derfor med dette udspil til en hjemløsepolitik at spille konstruktivt ind til bl.a. regeringens kommende handlingsplan. Socialpædagogerne fokuserer på fire centrale områder:

- 1) Udbred Housing First.
- 2) Bekæmp ungdomshjemløshed.
- 3) Styrk forsorgshjem og herberger.
- 4) Skab plads til rehabilitering i beskæftigelsesindsatsen – 'regelhelle' for udsatte.

Det er Socialpædagogernes holdning, at en succesfuld hjemløsepolitik på tværs af problemstillinger bør have et stærkt gennemgående fokus på forebyggende indsatser, inddragelse af borgerne og socialpædagogisk faglighed.

1) Housing First

Med den tidligere regerings hjemløsestrategi og udbredelsen af Housing First-metoden er der skabt evidens for, at kombinationen af en boligløsning og fleksibel, intensiv social bo-

støtte, der inddrager borgeren, kan bringe borgere ud af hjemløshed. Evalueringen viste, at de tre bostøtte-metoder ICM, ACT og CTI i Housing First virker, og at det i ni ud af ti tilfælde er muligt at bryde med hjemløshed, når borgeren får den nødvendige støtte til at forbedre den samlede livssituation. Disse bostøtte-metoder ydes ofte af socialpædagoger.

Housing First-tilgangen er både en gevinst for borgere, der kommer ud af hjemløshed, samtidig med, at den er omkostningseffektiv for kommunerne.

Det er Socialpædagogernes politik, at vi bør investere i indsatser med dokumenteret effekt. Selvom implementeringen af Housing First er godt i gang og er blevet understøttet af satspuljeaftalerne i særligt 2013-2015, er det stadig kun udbredt i et begrænset antal af landets kommuner. Socialpædagogerne mener, at vi skal sætte turbo på implementeringen af Housing First til alle landets kommuner og vil pege på at det kan ske inden for rammerne af udviklings- og investeringsprogrammet for udsatte voksne.

Tilgangen til billige boliger står som forudsætning for Housing First-indsatser. Socialpædagogerne finder derfor de fremsatte lovforslag om etablering og anvisning til udslusningsboliger samt billige, almene boliger til unge og udsatte positive.

Samtidig er det vigtigt at være særligt opmærksom på, at værdien af en metode afhænger af de professionelle faglighed og ikke mindst deres samarbejde medborgerne. Inddragelse af borgeren i sin egen udviklingsproces er med andre ord helt central. Derfor skal det i udbredelsen og implementeringen sikres, at indsatsen i praksis består en stærk, socialpædagogiske faglighed, så vi ikke risikerer, at der iværksættes en lang række Housing First 'light'-indsatser, der ikke skaber de ønskede resultater.

Socialpædagogerne mener:

- *At udbredelse og implementering af Housing First-metoden i alle landets kommuner understøttes i regi af udviklings- og investeringsprogrammet for udsatte voksne.*
- *At Housing First-indsatserne indholdsmæssigt sikres det rette faglige indhold, herunder fokus på forebyggelse, borgerinddragelse og socialpædagogisk faglighed.*

2) Ungdomshjemløshed

En af vor tids store sociale udfordringer er ungdomshjemløsheden. Det drejer sig om unge og yngre voksne, der ikke har et fast sted at bo, og ofte er det unge, der ikke er i uddannelse eller har fået fodfæste på arbejdsmarkedet, unge der samtidig kæmper med psykiske problemer eller et misbrug. Over en årrække har vi set en stor stigning i antallet af unge hjemløse, så der i dag er omkring 2.000 unge mellem 18 og 29 år uden et fast sted at bo (heri må der i øvrigt påberegnes et vist mørketal). Unge udgør dermed en tredjedel af alle hjemløse i dag, hvoraf mange samtidig kæmper med psykiatriske lidelser og misbrug.

Denne udvikling afspejler sig også i en undersøgelse foretaget i sommeren 2017 af Socialpædagogerne blandt forsorgshjem og herberger, hvor over halvdelen af de adspurgte ledere giver udtryk for, at de i dag modtager flere unge end for to år siden.

Dårlige overgange mellem ungdoms- og voksenlivet sender uforholdsmæssigt mange tidligere anbragte ud i hjemløshed. Mange med en baggrund som anbragt uden for hjemmet oplever det som at støde ind i en mur, når de som 18-årige går fra én kommunal forvaltning

til en anden. Kun hver tredje tidligere anbragte unge modtager efterværn, hvorved mange ikke den støtte de har behov for. Det kan i værste fald resultere i, at unge ender i hjemløshed.

Vi bør investere massivt i at forebygge unges 'udenforskab', så vi får færre unge på kanten eller udenfor samfundet. At sætte ind overfor ungdomshjemløshed er for Socialpædagerne forebyggelse af udenforskab. Spørger man de udsatte unge selv, hvad der skal til for at komme videre, peger de på, at det fx er professionelle relationer og støtte til hverdagslivet. Socialpædagerne mener, at det er afgørende, at udsatte unge får den socialpædagogiske støtte og opbakning, de har brug for i den kritiske overgang fra ung til voksen, så de får et velfungerende hverdagsliv og ikke risikerer at ende i hjemløshed. Det gælder særligt for anbragte unge, for unge med misbrug og for unge med psykiske lidelser, der har deres gang ind og ud af psykiatrien. Socialpædagerne mener, at der skal være et styrket efterværn for anbragte unge, unge med psykiatriske lidelser og unge i risiko for hjemløshed i overgangen til voksenlivet.

Der skal være bedre muligheder for at finde en bolig, de unge kan betale, og vi skal sikre kvalificerede helhedsorienterede indsatser, der kan imødekomme de unges behov. Lavtærskel-tilbud, som formår at dække akut opståede boligbehov. Et eksempel på det er forsøg med midlertidige overgangsboliger med Housing First-bostøtte til unge hjemløse i alderen 18-24 år, der afprøves i fire kommuner. En midtvejsevaluering viser, at overgangsboliger er en god måde til hurtigt og i akutte sammenhænge at tilbyde unge tag over hovedet og stabilisere udsatte unges boligsituation, mens der arbejdes på at finde en permanent boligløsning. Målet er at opholdet maksimalt varer 6 måneder. Evalueringen viser, at den socialfaglige bostøtte er et afgørende element i indsatsen for at stabilisere den unges livssituation og påbegynde en social rehabiliteringsproces. Socialpædagerne mener, at Housing First-bostøttemetoder målrettet unge bør udbredes inden for rammerne af udviklings- og investeringsprogrammet for udsatte børn og unge.

Socialpædagerne mener:

- *At alle tidligere anbragte, unge med psykiatriske lidelser og unge i risiko for hjemløshed skal have et krav på et intensivt, fagligt kvalificeret efterværn for at sikre bedre overgange til voksenlivet.*
- *At kommunerne bør etablere akutpladser/ungeherberger, så der er tilstrækkeligt beredskab til at imødekomme behovet.*
- *At der skal etableres flere overgangsboliger med helhedsorienteret Housing First-bostøtte til unge hjemløse med støtte til at komme videre i en permanent boligløsning. Det kan fx ske i regi af et kommende udviklings- og investeringsprogram for udsatte børn og unge.*

3) Herberger og forsorgshjem

Forsorgshjem og herberg spiller en central rolle i indsatsen for hjemløse. Som lavtærskeltilbud står de parat til at modtage mennesker med akut behov for overnatning og som et midlertidigt sted at bo med socialpædagogisk støtte i en kortere periode. Målet er viderevisitering til et andet tilbud, enten til et specialiseret botilbud, en skæv bolig eller egen bolig. Herberger og forsorgshjem fungerer dermed som en ventil, der gør, at mange ikke ender i en endnu mere udsat position. Herberger og forsorgshjem løfter således en vigtig opgave

på hjemløseområdet og er ikke et "enten eller", men et "både og" sammen med udbredelsen af Housing First-metoden.

Men mange steder oplever tilbuddene, at de må afvise borgere. Socialpædagogernes forsorgshjemsundersøgelse fra sommeren 2017, viser, at mere end hvert andet forsorgshjem må afvise hjemløse borgere en eller flere gange om ugen. Det øger risikoen for at udsatte kommer i en endnu mere udsat position. Socialpædagogerne mener, at det er centralt, at der er det nødvendige udbud og beredskab til mennesker, der har brug for at få tag over hovedet i en periode.

Mange forsorgshjem oplever et stigende antal unge, og at beboerne er blevet mere behandlingskrævende, særligt i forhold til psykiatriske diagnoser og misbrug. Det understreger behovet for at styrke landets forsorgshjem og herberger. Unge er i den sammenhæng en særlig udsat gruppe, hvor der kan være en risiko for, at de hurtigt havner i en negativ spiral, fordi de kan blive påvirket af ældre beboere, som kan have psykiatriske problemer eller et massivt misbrug. Undersøgelsen viser, at en tredjedel har et særskilt tilbud målrettet de unge. Dette til trods for at lidt over halvdelen af lederne på forsorgshjemmene og herbergerne mener, at unge bør have en særlig indsats. Derfor mener Socialpædagogerne, at der som en styrkelse af forsorgshjem og herberger er behov for målrettede tilbud til unge på forsorgshjem og herberger.

Relationsarbejde og en stabil overgang har afgørende betydning for borgerens videre udvikling og vej ud af hjemløshed. Herberg og forsorgshjem har stor viden om hjemløse borgers problematikker og har under borgerens ophold opbygget viden, indsigt og ikke mindst en relation til den enkelte borger. Socialpædagogerne mener, at det er afgørende, at denne viden og relation bliver udgangspunkt for en struktureret overgang for borgeren til en efterfølgende midlertidig eller varig boligløsning, så opholdet ikke 'bare' er tag over hovedet, men bliver et springbræt ud af hjemløshed.

Socialpædagogerne forsorgshjemsundersøgelse indikerer, at der i dag ikke en struktureret sammenhæng mellem forsorgshjem og videre forløb, som fx udslusningsbolig eller CTI-bostøtte. Næsten syv ud af ti ledere peger på, at de ikke har tilknyttet udslusningsboliger, og knap halvdelen svarer, at de ikke har mulighed for at tilbyde borgere andre, mere varige boligløsninger. Det er kun de færreste forsorgshjem og herberger, der i alle tilfælde har kontakt med borgeren efter endt ophold.

Socialpædagogerne mener at der bør skabes ét samlet forløb til hjemløse borgere fra ophold til udslusning og sidst støtte i eget hjem gennem styrket sammenhæng mellem forsorgshjem og herberger og efterfølgende midlertidige eller varige boligløsninger. Dette skal ske gennem samtænkning af forsorgshjemmenes og herbergerens ekspertise og kompetencer med Housing First-indsatserne.

Socialpædagogerne foreslår, at der udvikles og afprøves ressourcecenter-modeller for en integration af indsatsen på forsorgshjem og herberger og efterfølgende Housing First-tilgang. Det kan fx være i form af Housing First-medarbejdere på forsorgshjem, der arbejder med borgeren på forsorgshjemmet, og som følger borgeren videre ud i udslusningsbolig og senere i egen bolig, så der sikres sammenhæng i indsatsen. Ressourcecenter-modellen skal også bidrage til at opbygge specialiseret praksisviden, sikre vidensdeling og understøtte udviklingen af stærke faglige miljøer, der går på tværs indsatserne – fra et ophold på et forsorgshjem over udslusningsfasen og hele vejen ud i borgerens hjem.

Socialpædagogerne mener:

- *At landets forsorgshjem og herberger styrkes, så der er det nødvendige beredskab til udsatte med et akut behov for ophold.*
- *At landets forsorgshjem og herberger har tilbud målrettet det stigende antal unge borgere.*
- *At der bør udvikles og afprøves lokale ressourcecenter-modeller, hvor forsorgshjemsindsats og Housing First-tilgange samtænkes. Fx ved at udredning, udslusningsboliger og tilgang til varige boliger samt udgående CTI-bostøtte forankres i herberg og forsorgshjem, som et samlet tilbud om først ophold, så udslusning og sidst støtte i eget hjem.*

4) Forslag om 'regelhelle' eller standby-ordning for hjemløse

Kravene i loven om aktiv beskæftigelsesindsats (LAB), og særligt de borgerrettede sanktioner, hvis borgeren ikke opfylder kravene, kan være en barriere for mange udsatte borgere, herunder hjemløse, i vejen tilbage til et meningsfuldt liv.

Både i forhold til krav om digital dokumentation og kommunikation, overholdelse af tidsfrister, men også i forhold til kontakten med de medarbejdere, som varetager beskæftigelsesindsatsen, kan der være udfordringer for fx hjemløse borgere. I nogle tilfælde opgives samarbejdet om beskæftigelsesindsatsen ganske enkelt, fordi borgeren ikke har et tilstrækkeligt funktionsniveau til at honorere kravene og håndtere indsatsen. Derved mister borgeren sit økonomiske fundament, og konsekvensen kan i værste fald være tab af boligen. Samtidig ser vi, at nogle af de mest udsatte borgere slet ikke modtager ydelser, fordi de ikke kan 'begå' sig i systemerne.

Socialpædagogerne mener, at der er behov for en ændring af beskæftigelsesindsatsen særligt med fokus på udsatte, så strukturelle krav i beskæftigelsesindsatsen ikke uensigtsmæssigt spænder ben for en rehabiliterende indsats, der bidrager til at udsatte borgere kommer i bolig og på sigt i beskæftigelse.

Socialpædagogerne foreslår, at der indføres mulighed for 'regel-helle' eller standby-ordning, med dispensation for udsatte borgere i en periode på op til 2 år, koblet med intensiv socialpædagogisk støtte i perioden. Dette fordrer en bedre sammenhæng mellem beskæftigelsesindsatsen og socialindsatsen, styrket koordination på tværs af sektorer og en styrket og tydelig socialpædagogisk støtteordning, herunder til gavn for hjemløse borgere.

Socialpædagogerne mener at

- *At der i Lov om Aktiv Beskæftigelsesindsats indføres større fleksibilitet i beskæftigelsesindsatsen i form af et 'regel-helle' eller standby-ordning for hjemløse og udsatte borgere, fx i forbindelse med den forestående forenkling af loven til efteråret 2017.*
- *At socialpædagogisk støtte indføres som fundamentet for en styrket beskæftigelsesindsats for mennesker med særlige behov.*